

י"ג עיקרי אמונה - עיקר ד' קדמות הבורא

סדור תפלה - תפלת שחרית

קְדָמוֹן לְכָל דָּבָר אֲשֶׁר נִבְרָא, רֵאשׁוֹן וְאִין רֵאשִׁית לְרֵאשִׁיתוֹ.

סדור תפלה - נוסח אשכנז - סדר שלש עשרה עיקרים

ד - אֲנִי מֵאֲמִין בְּאֲמוּנָה שְׁלֵמָה. שֶׁהַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ הוּא רֵאשׁוֹן וְהוּא אַחֲרוֹן:

רמב"ם פירוש המשניות סנהדרין פרק חלק

והיסוד הרביעי הקדמות. והוא שזה האחד המתואר הוא הקדמון בהחלט, וכל נמצא זולתו הוא בלתי קדמון ביחס אליו, והראיות לזה בספרים הרבה. וזה היסוד הרביעי הוא שמורה עליו מה שנאמר "מענה אלהי קדם" (דברים ל"ג כ"ז) ודע כי היסוד הגדול של תורת משה רבינו הוא היות העולם מחודש, יצרו ה' ובראו אחר ההעדר המוחלט, וזה שתראה שאני סובב סביב ענין קדמות העולם לפי דעת הפילוסופים הוא כדי שיהא המופת מוחלט על מציאותו יתעלה כמו שביארתי וביררתי במורה.

רמב"ם הלכות תשובה פרק ג הלכה ו - הלכה ט

חמשה הן הנקראים מינים: האומר שאין שם אלוה ואין לעולם מנהיג, והאומר שיש שם מנהיג אבל הן שנים או יותר, והאומר שיש שם רבון אחד אבל שהוא גוף ובעל תמונה, וכן האומר שאינו לבדו הראשון וצור לכל, וכן העובד כוכב או מזל וזולתו כדי להיות מליץ בינו ובין רבון העולמים כל אחד מחמשה אלו הוא מין.

ספר הכוזרי - מאמר ראשון אות סא - צ

(סד) אמר הכוזרי: וכי דבר זה מחיב אותנו כי לא נאמין לאריסטו בחכמתו:

(סה) אמר החבר: אמנם כן רק מתוך שלא היתה בידו קבלה נאמנה מאנשים שדבריהם נאמנים עליו הטריח אריסטו את שכלו ואמץ מחשבתו בחקירה על ראשית העולם ועל סופו קשה היה לו לציר לעצמו כי יש לעולם ראשית כשם שקשה היה לו לציר לעצמו גם את קדמות העולם ורק בעיונו המפשט הכריע לצד ההקשים הנוטים אל הקדמות ולכן לא ראה צורך בדבר לשאל לדורות שהיו לפניו ולא כיצד נתיחשו בני אדם אולם אלו היה הפילוסוף בן אמה שדעות אמתיות עוברות בה בקבלה כמפרסמות שאין לדחותם היה משתמש בהקשיו ובמופתיו לחזק את האמונה בעולם נברא על כל הקשיים אשר בה כדרך שעשה בבואו לחזק את הרעיון בדבר קדמות העולם רעיון המתקבל פחות על הדעת:

(סו) אמר הכוזרי: וכי אי זו הכרעה תתכן במקום שיש מופת הגיוני:

(סז) אמר החבר: וכי נמצא מעולם מופת בשאלה זו חלילה לאל מהיות דבר התורה סותר עדות דבר הנראה עין בעין או דבר שהוכח במופת שכלי אמנם הזכרו בתורה נסים שיש בהם שנוי סדרי בראשית אם בדרך בריאת עצמים או בדרך הפיכת עצם לעצם אך כל אלה לא באו כי אם להורות על כך שבורא העולם מרצון יכול לעשות כל אשר יחפץ בכל עת שיחפץ אולם שאלת קדמות העולם או בריאתו שאלה שקשה לפתרה היא וראיות שתי הטענות בה שוות ומה שהכריע לצד הבריאה הוא הקבלה מאדם מנח וממשה ע"ה עדות הנבואה שהיא נאמנה מעדות ההקש ההגיוני ועם כל זה אלו ראה אדם המאמין בתורה הכרח הגיוני בדעה על היולי קדמון בצרוף לדעה שלעולמנו זה קדמו עולמות רבים לא היה בכך משום פגם באמנותו שעולמנו זה נתחדש רק לפני זמן מסים ושראשוני האנשים בו היו אדם ונח:

ספר מורה נבוכים - חלק ב פרק יז

שאנחנו, עדת הרודפים אחר 'משה רבינו ואברהם אבינו' עליהם השלום נאמין, שהעולם נתהווה על צורת כך וכך, והיה כך מכך, ונברא כך אחר כך. ויבוא אריסטו לסתור דברינו, ויביא עלינו ראיות מטבע המציאות הנח השלם ההוה בפועל; אשר נודה לו אנחנו, שהוא, אחר התישבו ושלמותו, לא ידמה דבר ממה שהיה בעת ההויה, ושהוא נמצא אחר ההעדר הגמור - ואי זו טענה תעמוד עלינו מכל מה שיאמרהו? ואמנם יתחיבו הטענות האלה על מי שיאמר, שטבע זה המציאות הנח יורה על היותו מחודש; וכבר הודעתיד, שאני לא אומר זה:

ספר מורה נבוכים - חלק ב פרק כה

דע כי אין בריחתנו מן המאמר בקדמות העולם מפני הכתובים אשר באו בתורה בהיות העולם מחודש - כי אין הכתובים המורים על חידוש העולם יותר מן הכתובים המורים על היות האלוה גשם; ולא שערי הפרוש שתומים בפנינו ולא נמנעים לנו בענין חידוש העולם, אבל היה אפשר לנו לפרשם, כמו שעשינו בהרחקת הגשמות; ואולי זה היה יותר קל הרבה, והיינו יכולים יותר לפרש הפסוקים ההם ולהעמיד קדמות העולם, כמו שפרשנו הכתובים והרחקנו היותו ית' גשם. ואמנם הביאנו שלא לעשות זה ושלא נאמינו - שתי סיבות. האחת מהם - שהיות האלוה בלתי גוף התבאר במופת, ויתחייב בהכרח שיפורש כל מה שיחלוק על פשוטו המופת, ויודע שיש לו פרוש בהכרח; וקדמות העולם לא התבאר במופת, ואין צריך שיודחו הכתובים ויפורשו מפני הכרעת דעת שאפשר להכריע סותרו בפנים מן ההכרעות; וזה - סיבה אחת. והסיבה השנית - כי האמינו שהאלוה בלתי גשם לא יסתור לנו דבר מיסודי התורה, ולא יכזיב מאמר כל נביא, ואין בו אלא מה שיחשבו הפתאים שבזה כנגד הכתוב - ואינו כנגדו, כמו שבארנו, אבל הוא כונת הכתוב; אבל אמונת הקדמות על הצד אשר יראה אותו אריסטו, שהוא על צד החיוב, ולא ישתנה טבע כלל ולא יצא דבר חוץ ממנהגו - הנה היא סותרת הדת מעיקרה, ומכזבת לכל אות בהכרח, ומבטלת כל מה שתיחל בו התורה או תפחיד ממנו - האלוהים, אלא יפורשו האותות גם כן, כמו שעשו בעלי התוך מן הישמעאלים ויצאו בזה למין מן ההזיה.....

ודע - כי עם האמנת חידוש העולם יהיו האותות כולם אפשריות ותהיה התורה אפשרית, ותפול כל שאלה שתשאל בזה הענין - עד שאם יאמר, למה שם האלוה נבואתו בזה ולא נתנה לזולתו? ולמה נתן האלוה תורתו לאומה מיוחדת ולא נתנה לאומה אחרת? ולמה נתנה בזה הזמן ולא לפניו ולא לאחריו? ולמה צוה באלו המצוות והזהיר באלו האזהרות? ולמה ייחד הנביא באלו הנפלאות הנזכרות ולא היו זולתם? ומה כונת האלוה באלו התורות? ולמה לא שם אלו הענינים, המצוה בהם והמוזהר מהם, בטבענו, אם היה זה כונתו? יהיה מענה אלו השאלות כולם, שיאמר, כן רצה או כן גזרה חכמתו! כמו שהמציא העולם, כשרצה, על זאת הצורה, ולא נדע רצונו או לפני החכמה ביחד צורתו וזמנו, כן לא נדע רצונו או חיוב חכמתו ביחד כל מה שקדמה השאלה עליו. ואם יאמר אומר, שהעולם כן התחייב - יתחייב בהכרח שישאלו השאלות ההם כולם, ואין לצאת מהם כי אם במענים מגונים, יקבצו ההכזבה והביטול לכל פשוטי התורה, אשר אין ספק בהם למשכיל שהם כפי הפשוטים ההם - ומפני זה היא הבריחה מזה הדעת.

Rabbi Samson Raphael Hirsch, Commentary on Exodus 12:2

The truth which it [the calendar] teaches forms the foundation stone of our Jewishness, and it is this which differentiates it most sharply from all paganism. The pagan knows no newness, not in the world, not in humanity, not in his gods, nor in the powers he places above men and the world. To him everything is bound by cast-iron necessity. To him all todays are evolved from yesterdays, and every tomorrow must with absolute certainty follow from today. Just as he denies *creatio ex nihilo*, the free creation by the free will of a creator, so for him there is also no *ex nihilo* in the moral nature of Man, no *ex nihilo* in the fate of Man. Guilt and evil must forever beget only guilt and evil. For him, nothing of the godlike freedom dwells in the heart of man, for him no free God reigns in and over the world, everything swims down the stream of blind unalterable necessity, all freedom is but an illusion, everything new is only that which existed in the old.